

Fimmtudaginn 15. júní 1995.

Nr. 50/1995.

Ákærvaldið(Sigríður Jósefsdóttir saksóknari)
gegn**Gunnari Gunnarssyni**

(Jón Magnússon hrl.)

Skjalafals.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Garðar Gíslason og Gunnlaugur Claessen.

Ákærði áfrýjaði málinu til Hæstaréttar með vísan til a-, b- og c-liðar 147. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála, sbr. 7. gr. laga nr. 37/1994. Krefst hann sýknu af öllum kröfum ákærvalds, en til vara vægustu refsingar, sem lög leyfa, og verði hún að öllu leyti skilorðsbundin.

Ákærvaldið áfrýjaði með stefnu 14. febrúar 1995 og krefst þyngingar refsingar.

Í hinum áfrýjaða dómi er vísað til álitsgerðar Maríu Bergmann skjalarannsóknara. Álitsgerð þessi hefur ekki verið lögð fram í málinu, og verður því ekki til hennar litið.

Með vísan til forsendna hins áfrýjaða dóms verður hann staðfestur.

Dæma ber ákærða til að greiða allan áfrýjunarkostnað málsins, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Ákærði, Gunnar Gunnarsson, greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 35.000 krónur, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir Hæstarétti, Jóns Magnússonar hæstaréttarlögmanns, 35.000 krónur.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 16. janúar 1995.

Ár 1995. mánudaginn 16. janúar, er lagður svohljóðandi dómur á málið nr. S 638/1994: Ákærvaldið gegn Gunnari Gunnarssyni í Héraðsdómi Reykjavíkur.

Steingrímur Gautur Kristjánsson héraðsdómari kveður upp dóminn.

Mál þetta, sem var dómtekið 8. desember sl., endurupptekið að frumkvæði dómarans og dómtekið að nýju í dag, hefur ríkissaksóknari höfðað fyrir dóminum með ákæruskjali, út gefnu 4. október sl. og birtu 4. þ. m., á hendur Gunnari Gunnarssyni, Barmahlíð 26, Reykjavík, f. 24. janúar 1953, fæðingarnúmer 548, fyrir skjalabrot með því að hafa í september 1989 selt í Verslunarbankanum, Þarabakka 3, Reykjavík, veðskuldabréf, að fjárhæð 1.000.000 kr., út gefið af ákærða og Kristjáni Kristjánssyni vegna hljómtækjaverslunarinnar Opus hf., kt. 460988-1019, með veði í þriggja herbergja íbúð á 3. hæð hússins nr. 18 A við Laufásveg í Reykjavík, sem ákærði blekkti Jón Benediktsson, kt. 100816-3779, þinglýstan eiganda íbúðarinnar, til að rita nafn sitt á undir texta neðst á bréfinu um samþykki þinglýsts eiganda á veðsetningunni með því að brjóta saman veðskuldabréfið ofan textans um samþykki þinglýsts eiganda og leyna Jón þannig efni bréfsins og sýna Jóni jafnframt afrit veðskuldabréfs vegna láns, sem dóttir Jóns hafði áður tekið, einnig með veði í íbúðinni að Laufásvegi 18 A, og telja Jóni þannig trú um, að hann væri að undirrita skuldbreytingu vegna eldra lánsins.

Telst þetta varða við 156. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Þess er krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar.

Ákærði hefur ekki gengist við sakargiftum, og hefur málið verið rekið samkvæmt ákvæðum 129. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála.

Ákærði átti dóttur Jóns Benediktssonar og var hluthafi í Opus hf., sat í stjórn þess og var prókúruhafi. Hann virðist hafa annast rekstur fyrirtækisins ásamt tveimur öðrum aðaleigendum þess. Félagið hafði bankaviðskipti við Verslunarbankann. Árið 1989 keypti bankinn ofangreint skuldabréf af hlutafélaginu til að hindra, að bankinn gerði virka ábyrgð, sem hann hafði fengið til tryggingar skuldbindingum félagsins við bankann. Bréfið fór í vanskil 5. desember 1989, og varð félagið gjaldþrota skömmu síðar svo og ákærði. Bankinn krafðist uppboðs á hinni veðsettu eign 19. ágúst 1991. Uppboðsmálinu var frestað um tíma, á meðan Rannsóknarlögregla ríkisins rannsakaði, hvort undirskrift Jóns væri fölsuð. Síðar var ákveðið af hálfu bankans að halda fast við uppboðskröfuna. Jón Benediktsson mótmælti því, að uppboðið færi fram á þeim forsendum, að uppboðsheimild Íslandsbanka hf. væri fölsuð, en sýslumaður tók mótmælin ekki til greina, og fór uppboð fram 29. nóvember 1993. Jón leitaði úrlausnar Héraðsdóms Reykjavíkur og krafðist þess, að uppboðið yrði úrskurðað ógilt og fellt úr gildi, þar sem undirritun sín væri fölsuð og/eða röng, annaðhvort algerlega fölsuð, þ. e. dregin upp af öðrum eftir ljósaborði og jafnvel með aðstoð tölvu, eða blað með undirritun hans á annars auðu og óútfylltu blaði tekið ófrjálsri hendi

og texti skuldabréfsins færður yfir á það með prentun eða ljósritun. Kannadist hann ekki við að hafa ritað nafn sitt sjálfur á skuldabréfið og taldi sig aldrei hafa samþykkt, að Opus hf. eða fyrirverandi tengdasonur sinn veðsetti fasteign sína. Jafnframt hélt hann því fram, að ef því væri játað, að hann hefði ritað nafn sitt eigin hendi á skuldabréfið, væri ljóst, að hann hefði verið beittur blekkingum. Lyktir málsins urðu þær í héraði, að kröfu sóknaraðila var hafnað. Málið er nú undir áfrýjun.

Í málinu hafa verið lagðar fram þrjár skýrslur Haralds Árnasonar rannsóknarlögreglumanns, sem hefur sérmenntað sig í skjararannsóknunum. Í fyrstu skýrslu, sem er dagsett 19. júlí 1993, kemur fram, að yfirgnæfandi líkur séu á, að Jón Benediktsson hafi skrifað nafn sitt á skuldabréfið. Lögreglumaðurinn kom fyrir dóm í uppboðsmálinu, staðfesti skýrslu sína og sagðist sannfærður um, að Jón hefði skrifað nafn sitt á bréfið og aðrir kæmu ekki til greina. Dómarinn áleit fullgilda sönnun fram komna fyrir því, að nafnritun Jóns á skuldabréfinu væri rituð eigin hendi. Í skýrslu, dags. 19. mars 1994, er lýst því álitu, að skjalið sé frumrit, þ. e. prentað skjal, en ekki ljósrit af slíku, og að undirskrift Jóns Benediktssonar hafi verið handskrifuð með skriffæri á skjalið, en ekki yfirfærð á það með tölvu- og/eða tæknibúnaði. Það er einnig niðurstaða lögreglumannsins, að á skjalinu séu ummerki, sem túlka megí sem vísbendingar blekkingargjörnings í tengslum við undirskrift Jóns, en á grundvelli fyrirbyggjandi gagna taldi hann ekki verða tekna afstöðu til þess, hvort svo væri eða ekki. Í þriðja álitinu, sem sett var fram 19. maí 1994, eftir úrskurð héraðsdóms, greinir frá því, að skjalið hafi verið meðhöndlað með svokölluðu ESDA-tæki með það í huga, að leidd yrðu í ljós þrýstiför á bréfinu, sem sýndu, að skjalið hefði verið brotið saman. Rannsóknin leiddi ekki í ljós slík för, en sú niðurstaða var ekki talin girða fyrir, að skjalið hefði verið undirritað samanbrotið. Í uppboðsmálinu var lögð fram álitserð Maríu Bergmann skjararannsóknara, þar sem fram kemur það álit hennar, að brot í bréfinu „gæti hugsanlega gefið vísbendingu um, að ritari orðanna Jón Benediktsson hafi ekki vitað, á hvaða pappír hann var að rita nafn sitt.“

Í skýrslu sinni hér fyrir dómi hefur ákærði ekki neitað því að hafa lagt bréfið fyrir Jón til undirritunar. Jón kannast við, að nafnið á bréfinu sé ritað eins og hann skrifaði nafn sitt á þeim tíma, sem gengið var frá bréfinu. Hann segist ekki muna eftir að hafa skrifað á bréfið, en hafi ákærði gert það, sem hann er sakaður um, segir hann, að hann hafi getað skrifað þetta. Samkvæmt þessum skýrslum verður að telja fullsannað, að Jón hafi ritað nafn sitt á bréfið og ákærði lagt það fyrir hann til undirskriftar.

Afstaða ákærða fyrir dóminum er sú, að hann hafi gert þetta í ógáti og

misgripum, hann hafi ætlað að fá tengdaföður sinn til að rita á annað skuldabréf, að fjárhæð 100–200.000 kónur, vegna skuldbreytingar á lífeyris-sjóðsláni eiginkonu sinnar. Hann kveðst hafa uppgötvað mistökin einum til tveimur dögum eftir undirskrift Jóns, en segir bréfið ekki hafa komist til bankans með sínum vilja og vitund; hann hafi ekki látið útbúa bréfið.

Rannsóknarlögreglan tók skýrslu af ákærða 24. september 1993, lögreglunni barst yfirlýsing hans um málið 16. maí 1994, og hann var yfirheyrður að nýju 19. september 1994. Loks gaf hann skýrslu við aðalflutning málsins 8. desember sl. Mikið ósamræmi er í þessum skýrslum, sem ákærði skýrir að hluta með því, að hann hafi verið miður sín og kærulaus um hagsmuni sína vegna óreglu og andlegrar vanheilsu, auk þess sem sér hafi verið ofarlega í huga að afstýra því, að Jón yrði fyrir tjóni vegna mistaka sinna, og látið sér í léttu rúmi liggja, þótt það kostaði sig refsingu. Þá hefur hann haldið því fram, að lögreglan hafi sagt, að hann yrði að segja það, sem haft er eftir sér í síðari lögregluskýrslu. Engin ástæða er til að álíta, að ákærði hafi verið knúinn til þess að jata á sig sakir með ólögmatum þrýstingi, og fráhrarf hans frá viðurkenningum, sem fram koma í rannsóknargögnum, er ótrúverðugt. Í skýrslu 16. september sl. viðurkenndi ákærði að hafa brotið skuldabréfið saman og látið Jón rita nafn sitt á það, án þess að hann hefði hugmynd um annað en hann væri að samþykkja skuldbreytingu; Jón hafi ekki vitað neitt um skuldabréfið. Ákærði kvað ásetning sinn hafa vaknað, meðan hann var að ræða við Jón um skuldbreytinguna. Verður að telja, að þessi skýrsla, sem studd er öðrum gögnum málsins, feli í sér fulla sönnun um, að ákærði hafi blekkst Jón til að rita nafn sitt á skuldabréfið í þeim tilgangi, að bankinn fengist til að taka við bréfinu.

Hinn 24. september 1993 viðurkenndi ákærði, að hann hefði látið útbúa skuldabréfið í Verslunarbankanum með veði í íbúð tengdaföður síns til að greiða með því erlenda bankaábyrgð. Þá viðurkenndi hann jafnframt að hafa farið með bréfið í bankann eða látið Kristján gera það. Í yfirlýsingu, dags. 13. maí 1994, kveðst ákærði hafa farið með bréfið í bankann til að kanna, hvort bankinn tæki við því, fengið jákvæðar undirtektir, en verið bent á, að samþykki þinglýsts eiganda skorti. Hann hafi því tekið við því aftur, farið með það heim og síðan til Jóns, sem bjó í sama húsi, og látið hann rita undir af misgáningi. Daginn eftir kveðst hann hafa áttað sig á mistökunum, en hvorki látið Jón né félagar sína vita, heldur skilið bréfið eftir á lögmannsstofu á Seltjarnarnesi, þar sem félagar hans höfðu starfsstöð og bréfið hafði verið undirritað og vottað. Hélt hann því fram, að bréfið hefði síðan komist til bankans, án þess að stjórn félagsins vissi af því. Hér fyrir dómi hefur ákærði ítrekað þessa frásögn með því tilbrigði, að hann hafi

annaðhvort skilið bréfið eftir á Seltjarnarnesi eða á skrifstofu hlutafélagsins í Reykjavík. Útibússtjóri bankans hefur vottað, að ákærði hafi jafnan komið fram fyrir hönd félagsins í fjármálum þess. Eftir endurupptöku komu þrjú vitni fyrir dóminn og voru innt eftir því, hvort þau gætu upplýst um, hvernig skjalið komst úr vörslum ákærða í bankann. Ekkert, sem mál skipti, upplýstist við þessar yfirheyrslur.

Pegar virtar eru þær skýrslur, sem raktar hafa verið, þykir verða að leggja til grundvallar, að ákærði hafi annað tveggja sjálfur farið með bréfið í bankann, eftir að ritað hafði verið á það samþykki þinglýsts eiganda veðsins, eða skilið það eftir, þar sem hann mátti treysta því, að því yrði komið til bankans án frekari aðgerða af hans hendi. Verður því að leggja til grundvallar, að ákærði hafi haft fullan vilja til að ráðstafa bréfinu til bankans. Samkvæmt þessu þykir ákærði hafa gabbað Jón Benediktsson til að undirrita skjalið í þeirri trú, að það væri annað skal með öðru efni, og notað skjalið þannig til að blekkja með því í lögskiptum og brotið með þessu gegn fyrirmælum 156. gr. alm. hegningarlaga. Þykir þá verða að fallast á kröfur ákæruvaldsins í málinu.

Ákærði hefur ekki sætt refsingu fyrr, svo að kunnugt sé. Ákvæði 8. tl. 1. mgr. 70. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 7., 8. og 9. tl. 1. mgr. 74. gr. sömu laga, eiga ekki við um ákærða. Þykir þá refsing hæfilega ákveðin eftir málavöxtum sex mánaða fangelsi, en rétt þykir að fresta fullnustu fjögurra mánaða refsingarinnar, og skal sá hluti hennar falla niður að liðnum tveimur árum frá uppkvaðningu dóms þessa, enda haldi dómfelldi almennt skilorð 57. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955. Þá greiði ákærði sakarkostnað og skaðabætur, eins og nánar greinir í dómsorði (sic).

D ó m s o r ð:

Ákærði, Gunnar Gunnarsson, sæti fangelsi í sex mánuði og greiði allan kostnað sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Gísla Gíslasonar hdl., 45.000 kr., en fullnustu fjögurra mánaða af refsivistinni skal frestað og hún falla niður að tveimur árum liðnum, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. alm. hgl.